

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, завідувача
кафедри конституційного права та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Заслуженого юрист України
Бисаги Юрія Михайловича
на дисертацію Гука Назара Ігоровича
на тему: «Демократизація судової системи України в умовах
європейської інтеграції», що
подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі
знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

*Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із планами
відповідних галузей науки*

Дисертаційне дослідження щодо демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції має величезну актуальність, оскільки воно становить важливий етап у вдосконаленні правової системи країни та сприяє відповідності її норм і стандартів європейським цінностям та стандартам. У контексті наближення до Європейського Союзу, Україна зобов'язана вдосконалити свою судову систему, забезпечуючи високий рівень правосуддя, прозорість та незалежність судів.

Зокрема, реформування судової системи стає необхідним для забезпечення справедливості, правової визначеності та захисту прав громадян. Це важливо не лише для внутрішньої стабільності країни, але й для створення позитивного іміджу на міжнародній арені. Європейська інтеграція вимагає від України впровадження найвищих стандартів судочинства, що ґрунтується на засадах демократії, прозорості, ефективності та гарантіях прав і свобод громадян.

Дослідження в цьому напрямку може розкрити різні аспекти демократизації судової системи, включаючи незалежність суддів, відкритість судових процесів, взаємодію з громадськістю та інші ключові аспекти. Такий аналіз дозволить виявити проблемні питання та запропонувати конкретні рекомендації для подальших реформ, спрямованих на підвищення якості судочинства та забезпечення його відповідності європейським стандартам.

Отже, дослідження з даної теми визначається необхідністю вирішення актуальних завдань, пов'язаних з удосконаленням судової системи, щоб Україна могла ефективно інтегруватися в європейський правовий простір та забезпечити найвищий ступінь захисту прав та свобод своїх громадян.

Тема дисертації Н.І. Гука є своєчасною, відповідає вимогам сьогодення, адже виступає однією з найважливіших проблем та потреб правового вирішення як світової спільноти так і України. Отож, слід визначити аргументованим, актуальним та особливо ціннісним вибір напрямку дослідження та теми комплексного аналізу, що декларується в рецензованому дисертаційному дослідженні.

Належна ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертантом аргументовано визначені ключові аспекти досліджуваної проблеми, її об'єкт і предмет. Сформульована мета і завдання роботи дозволили авторові комплексно підійти до дослідження предмета дисертації, а саме аспектів демократизації судової влади в умовах європейської дисертації.

Архітектура дисертації в широкому тлумаченні відображає головні «акупунктурні» смисли здійсненого дослідження – аналіз наукознавчого виміру демократизації судової системи у джерельному контексті, методологічні засади дослідження демократизації судової системи України, розуміння концепту демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції, дослідження судової влади в Україні як гаранта забезпечення демократизму в умовах європейської інтеграції, демократизація організаційно-функціональних основ судової системи в умовах європейської інтеграції, доступність правосуддя як первинний принцип дотримання демократичних засад розвитку судової системи, громадський контроль у процесах демократизації судової системи України, пріоритетні напрямки демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції.

Робота в цілому, так і окремі її положення, характеризуються досить високим ступенем узагальнення та обґрунтованістю результатів. Автор вдало наводить аргументи на користь своєї позиції, послідовно викладає матеріал, звертає увагу на деталі та особливості окремих юридико-політичних явищ та процесів.

Структурні частини роботи внутрішньо пов'язані між собою, а висновки закономірно підсумовують матеріал із питань, висвітлених у розділах дисертації.

Джерельна база роботи складає більше ніж трьохста позицій, серед яких правові акти, праці вітчизняних і зарубіжних дослідників загально-теоретичної проблематики і суміжних правових наук, які допомагають комплексно висвітлити питання прав людини, глобалізації правової реальності, конституціоналізму, демократизації та інше. При написанні роботи здобувач опрацював значний масив як наукової літератури так і додаткової, практичної статистичної інформацію. Автор дисертації раціонально використовує посилання на монографічні роботи та наукові статті інших авторів для обґрунтування своїх тверджень і висновків, поєднуючи це з критичним сприйняттям тих суджень учених, які здаються їй недостатньо аргументованими чи неприйнятними. Наводячи й аналізуючи погляди науковців з тих чи інших проблем, здобувач сміло вступає у дискусію, висловлює й аргументує власну позицію, докладно її обґрунтовує, посиляючись на положення законодавства і правової доктрини, з повагою ставлячись до підходів, правильність яких ставиться під сумнів, що говорить про наукову зрілість здобувача ступеня доктора філософії.

Аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчить про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Достовірність наукових результатів доведена комплексом методів, які застосовував автор, їх сучасною інтерпретацією, коректністю поставлених завдань, неупередженістю одержаних результатів, кількістю та якістю

відповідних даних деяких юридичних та практичних експериментів, що підтверджує адекватність репрезентованих висновків.

Отже, можна констатувати досягнення мети дисертації, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності висновків.

Наукова новизна і практична значущість одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній науковій літературі комплексним дослідженням щодо окреслення основних аспектів демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції як неодмінної передумови майбутнього прогресивного правового розвитку та набуття повноцінного членства в ЄС.

Аналізовані аспекти дисертаційного дослідження обумовлено його своєчасністю та правильністю постановки завдань, намаганням сприяти удосконаленню теоретичної юриспруденції, а також законодавства, що забезпечує процес реформування судової влади.

Слід позитивно оцінити наступні положення, що висвітлені автором дисертації.

Першочергово слід позитивно оцінити вибраний методологічний інструментарій, що полягає у авторській дослідній системі, що вміщує комплекс підходів та методів. Схвально оцінюємо поряд з іншим використання діалектичного методу для розуміння історичного розвитку та сучасних особливостей судової системи в Україні, взаємообумовленості тенденцій її демократизації та європейської інтеграції. Погоджуємося з мотивацією Н. Гука в тому, що судова влада є важливим гарантом демократизму державного ладу, а також суб'єктом, який забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина, розуміння діалектики такого явища має суттєве значення для дослідження природи проблеми.

Ціннісною вважаємо позицію автора в групуванні чинників належної громадської участі у здійсненні судової влади: широка залученість інститутів громадянського суспільства при формуванні органів судової влади та

здійсненні правосуддя; громадський контроль; транспарентність судової системи; інформаційна доступність; інтенсивність зв'язків між системою правосуддя та суспільством як глобальною метасистемою; наявність превентивних засобів впливу суспільства як контрольного-наглядового учасника процесу; тенденційність прогресивно-поступального розвитку судової системи відповідно до демократичних європейських стандартів функціонування публічної влади.

У дисертації автор вірно зауважує, що необхідним є комплексний механізм реформування функціонування суддівського корпусу на демократичних засадах, тому слід погодитися з його мотивацією таких елементів механізму як очищення (люстрація) суддівського корпусу; його оновлення через належну процедуру оцінювання відповідності суддів посаді за критеріями фахової компетентності, доброчесності, професійної етики; оптимізація нормативно-правової моделі формування суддівського корпусу та модернізація його статусу.

До цього часу питання реформування судової влади піднімаються не в перше. Однак реформування судової системи через ідеологію демократизації є малодослідженим питанням, тому позитивно оцінюємо систематизовані напрямки демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції, які згрупував автор в окрему групу, зокрема зміцнення незалежності судової влади; удосконалення процедури відповідальності суддів; налагодження збалансованої взаємодії судовою та іншими між інституціями публічної влади; подолання практичних проблем реального гарантування прав суб'єктів судового процесу; удосконалення системи виконання судових рішень; уніфікація судової практики і вироблення оптимального механізму подолання правових колізій і прогалин; оновлення методів надання судових послуг через систему електронного урядування; доступність публічної інформації, що перебуває у судовому розпорядженні; активізація участі громадськості у здійсненні правосуддя.

Ось весь цей репрезентований автором конгломерат теоретичних висновків, тез та пропозицій становлять суттєву наукову новизну та оцінюється схвально, позитивно, заслуговує уваги за суттєвий новаторський підхід.

Дисертація має теоретико-прикладний характер, а сформульовані й обґрунтовані в ній висновки і пропозиції становлять науковий інтерес і можуть бути використані у науково-дослідній сфері – для поглиблення знань про ідеологічну парадигму регулювання правового регулювання судової системи в умовах глобалізаційних викликів та євроінтеграційних тенденцій.

Результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі – під час викладання та підготовки навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права», «Конституційне право України», «Діяльність органів державної влади» та низки інших галузевих дисциплін.

Отримані висновки та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення положень загальнотеоретичної юриспруденції, та є практично корисними в процесі розбудови правової системи. Важливість для практики одержаних автором дисертації результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в нормопроектній діяльності, для удосконалення національного законодавства у сфері захисту та забезпечення прав людини у сфері доступу до суду.

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 13 наукових публікаціях, з них 3 – у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 10 – у збірниках тез наукових конференцій, які констатують апробацію результатів дисертації.

Оприлюднені результати загалом відображають наукову позицію, що висвітлена автором у дисертаційній роботі.

Окремі побажання і критичні судження

Разом із тим, поряд із зазначеними позитивними моментами, які характеризують роботу, можна зробити зауваження щодо змісту дисертації, які мають бути обговорені під час публічного захисту і сподіваюсь будуть враховані автором у його подальших наукових дослідженнях. У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Гука Н.І., необхідно зазначити, що їй притаманні певні дискусійні моменти, окремі питання вимагають додаткової аргументації.

1. Теоретико-правовий доробок значно збагатився б, якщо окрему увагу було присвячено проблемі ефективності і незалежності суддівського корпусу у дослідженні демократизації судової системи України в умовах європейської інтеграції. Дослідження повинно більш детально проаналізувати конкретні випадки політичного впливу чи тиску на суддів, що включає визначення механізмів тиску, які можуть впливати на незалежність суддів, а також ефективність заходів, що застосовуються для захисту їх від подібного впливу. Також важливо вивчити ефективність існуючих гарантій захисту прав суддів та визначити, чи є вони достатніми для забезпечення їхньої незалежності в умовах європейської інтеграції. Оскільки демократія не означає свавілля, тому розглядати проблему слід не тільки з боку громадської участі, але й через механізми ефективності судової влади.

2. Додатковою проблемою, яка також повинна бути висвітлена в науковому ракурсі, це недостатній рівень механізмів впровадження європейських стандартів. Відсутність ефективних інструментів для виконання і контролю за виконанням стандартів може призвести до того, що закони залишаються лише формальними деклараціями без реальної дії та впливу на судочинство. Шкода, що вказаний аспект залишився поза увагою дисертанта.

3. Позитивно оцінюємо наявність аналізу практики низки демократичних держав у сфері функціонування судової влади, проте автор оминув увагою важливий компаративістський аспект, що стосується практики та рівня співробітництва судових органів з європейськими інституціями.

Недостатнє взаємодії та обміну досвідом може гальмувати ефективність процесу імплементації, тому сьогодні існує необхідність вдосконалення механізмів співпраці для того, щоб забезпечити взаємну користь та ефективно впровадження європейських стандартів в судову систему України.

Вказані зауваження носять дискусійний характер, та не можуть впливати на загальне позитивне враження від дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

На основі викладеного вище, з упевненістю стверджується, що за своїми змістовними та зовнішніми характеристиками дисертаційна робота на тему «Демократизація судової системи України в умовах європейської інтеграції» відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор, Гук Назар Ігорович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор юридичних наук,
професор, завідувач кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Заслужений юрист України

Юрій БИСАГА

